

ne oslanja na arminijansku teologiju, ipak točno prezentira taj stav.

Ipak, autor se vrlo detaljno bavi razlikama između katoličke i evandeoske teologije, pruža kritiku katoličkoga gledišta te objašnjava evandeosko vjerovanje, potvrđujući ga Svetim pismom, pa čak i povijesnom teologijom. Na primjer, iako napominje da se katolička teologija ne drži isključivo meritornog stajališta o spasenju, budući da se nijedna zasluga ne može postići bez Božje milosti, ipak pokazuje zašto čak i ovakav, milošću začinjen, stav o zaslugama nije sukladan sa svetopisamskim kategoričnim odbacivanjem djela kao temelja spasenja, čak i u ovakvoj konstrukciji, koja objedinjuje milost/vjeru i djela.

Nadasve, *Roman Catholic Theology and Practice* ohrabrujuća je i poučna knjiga, osvježavajuća u svojoj bogatoj teološkoj polemici i čvrstoj biblijskoj egzezezi. S književnog stajališta, lako ju je čitati i razumjeti. Jedino nije potpuno jasno je li prvi aksiom katoličke teologije – uzajamna ovisnost prirode i milosti – aksiom koji bi sami katolički teolozi priznali, ili je u pitanju zaključak samog autora. Ipak, iako to nije jasno onoliko koliko bismo htjeli, čitatelj će jasno vidjeti kako ova dva aksioma proistječu iz katoličkoga teološkog konstrukta te će ih vjerojatno upamtiti i bit će ih svjesni dok čitaju katoličke materijale ili služe katolicima. Očito je kako je to i bila autorova namjera, koju je majstorski ostvario.

Miroslav Balint-Feudvarski

Damir Šićko Alić

Katolička vjera u crkvenoj predaji

Obiteljska kršćanska knjižara, Zagreb, 2015., str. 210.

U izdanju Obiteljske kršćanske knjižare iz Zagreba, u ožujku 2015. godine, na tržište je izašla knjiga Damira Šićka Alića *Katolička vjera u crkvenoj predaji*. Autor osamnaest knjiga iz popularne kršćanske tematike, u ovoj knjizi prvi put ulazi u područje crkvene povijesti, nastojeći na temelju primarnih izvora rekonstruirati ono što naziva „katoličkom vjerom“ rane Crkve. Usmjeravajući se uglavnom na prednicejske oce i njihove spise, u devetnaest poglavlja autor se dotiče isto toliko tema. U svakom poglavlju uvodi nas u problematiku, potom navodi spise crkvenih otaca vezanih uz tu temu, te na kraju nudi svoje tumačenje i/ili zaključak teme.

U prvom poglavlju „Katolička vjera naših otaca“ autor definira „crkvene oce“ i uvodi nas u njihovu važnost za razumijevanje katoličke vjere u nadi da će nam oni pomoći nasljedovati njihovu vjeru. U drugom poglavlju „Blago Crkve – Pismo i predaja“ autor pokazuje kako je za poznavanje Krista nužno poznavati Pismo i predaju – dva koncepta koja nisu u sukobu. U trećem poglavlju „Apostolsko naslijeđe“ autor raspravlja o ispravnom shvaćanju pojma sukcesije, naglašavajući

kako postoji „sukcesija poruke kroz sukcesiju ljudi“ (str. 25). No budući da su ljudi promjenjivi, tj. pokvarljivi, a poruka je nepromjenjiva, zbog svega što se dogodilo u povijesti Crkve, danas više ne možemo govoriti o postojanju sukcesije. Jedino Pismo ima kontinuitet i ono je nepromjenjivo. Četvrto poglavlje „Crkva i Pismo“ bavi se pitanjem uloge Pisma u životu Crkve. Ovdje autor pokazuje da sve ono što nije dio Pisma ili crkvene predaje, ne može se smatrati ispravnim. Nastavljajući se na prethodno poglavlje, u petom poglavlju „Katolička vjera“ autor definira pojam „katoličko“, ističući kako nije sve ono što se naziva „katoličkim“ uistinu i katoličko. Prema njegovu mišljenju, katolička predaja obuhvaća ono što je univerzalno, staro i usuglašeno. Iz toga slijedi da sve teološke i praktične novotarije i novine ne mogu biti dijelom katoličke vjere. U šestom poglavlju „Različite vrste predaje“ autor nam pokazuje da je potrebno govoriti o tri vrste predaje: apostolskoj predaji, ljudskoj predaji koje su nastale za vrijeme apostola, a koje oni nisu podržali, te predaje koje su nastale nakon prvog stoljeća do danas, koje mogu ali i ne moraju biti u skladu s apostolskom predajom. U sedmom poglavlju „Pismo u službi“ donajemo koje je mjesto imalo Pismo u crkvenom bogoslužju. U osmom poglavlju „Primjer iz prošlosti“ na primjeru prisposode o kukolju (Mt 13) autor pokazuje kako je u povijesti crkve oduvijek bilo pokušaja da se dobro sjeme pomiješa s kukoljem te pokazuje kako se rana Crkva nosila s „kukoljem“ u svojim redovima. U devetom poglavlju „Odnos prema službenicima“ autor nudi primjere lažnih učitelja i službenika koji su na svoje crkvene položaje došli na pogrešan način te pokazuje kakvi bi trebali biti Božji službenici. U desetom poglavlju „Poruka Pisma“ autor razlaže temeljnu poruku Pisma – evanđelje, uz napomenu da se toj poruci ništa ne smije oduzeti niti dodati, a u jedanaestom poglavlju „Jedini pouzdan učitelj“ autor pokazuje kako je za crkvene oce Isus bio jedini istinski i pouzdani učitelj. U dvanaestom poglavlju „Spasenje i zagrobni život“ autor pokazuje kako su crkveni oci vjerovali u sigurnost spasenja sada, u to da je spasenje moguće izgubiti te da se nakon smrti ide ili u raj ili u pakao. Shodno tomu, ideja čistilišta ne postoji. Trinaesto poglavlje „Kako prepoznati krivovjerje“ nudi smjernice kako su crkveni oci prepoznavali krivovjerja. Autor ističe kako veliku opasnost nisu predstavljala krivovjerja drastično različita od kršćanstva, nego ona koja su se tek neznatno razlikovala od njega, tj. koja su sadržavala mješavinu istine i laži. Ova tema služi kao podloga za četrnaesto („Idolopoklonstvo i predaja“) i petnaesto poglavlje („Molitva u ranoj Crkvi“), gdje autor pokazuje kako je štovanje kipova i idola u stvari štovanje demona, a molitva Mariji ili svecima praksa suprotna Pismu i predaji crkvenih otaca. U šesnaestom poglavlju „Znakovi i čudesa“ autor pokazuje kako u ranoj Crkvi darovi Duha, znakovi i čudesa nisu prestali nakon smrti apostola, već su na raspolaganju vjernicima i danas. U sedamnaestom poglavlju „Bez novih stvari“ autor pokazuje kako su heretici stalno naglašavali nešto novo, drugačije i svoje (str. 174-75), a crkveni su oci pozivali na povratak na

„staro“, na izvor – k apostolskom učenju i predaji te Svetom pismu. Osamnaesto („Ustrojstvo i ovlasti“) i devetnaesto poglavlje („Unutar biskupija i metropolija“) bave se pitanjem crkvenog uređenja. Autor ovdje pokazuje na koji su se način crkve međusobno odnosile te nam pokazuje da ideja rimskog primata nema temelja u crkvenoj predaji. Jednako tako, unutar biskupija i metropolija, autor nam pokazuje kako je izgledao odnos vjernika prema crkvenim službenicima, kao i discipliniranje loših službenika. U Pogovoru, autor sažima neke od svojih tvrdnji izrečenih u knjizi te poziva čitatelje da Božja milost nađe mjesto u njihovim srcima.

Što se tiče sadržaja, kao što je to i u samoj knjizi istaknuto, ova je knjiga pisana jednostavno za široke mase te pruža koristan uvid u razne teme koje nalazimo kod crkvenih otaca. Metodološki gledano, ovakvo tematsko sažimanje spisa crkvenih otaca korisno je jer pruža jednostavan uvid u razne teme, no navođenje puno teksta bez šireg konteksta i duže rasprave uvijek ostavlja mogućnost tumačenja izvan konteksta. No to su prednosti i nedostaci ovakvog pristupa. Autor navodi spise crkvenih otaca, kratko ih tumači te daje zaključak a da ne navodi suprotna gledišta niti ulazi u raspravu s njima. Stoga je ovu knjigu potrebno shvatiti kao *uvod* u spise i teologiju crkvenih otaca. Knjiga sadrži i neke nedostatke od kojih se posebno ističe nepotpun popis literature na kraju knjige. Jednako tako, u osmom poglavlju, kada govori o kukolju u polju, autor pogrešno zaključuje da se pojam „polje“ odnosi na „Crkvu“. Na temelju toga i sva je njegova argumentacija koja dalje slijedi pogrešna jer u Mateju 13, 38 Isus jasno kaže da se polje odnosi na svijet, a ne na Crkvu. Isus ne govori ovdje o neprijateljskom djelovanju unutar Crkve, nego u svijetu.

Iako autor ne raspravlja niti polemizira sa suprotnim gledištima, nema sumnje da će ova knjiga izazvati dosta čuđenja, pitanja, uzdignutih obrva, kao i žučnih reakcija zbog same naravi tematike koju obrađuje. Prije svega, autor pripada karizmatičkom dijelu crkava reformacijske baštine koje su po svojoj naravi najmanje od svih drugih crkava zainteresirane za crkvenu povijest te pokazuju veliku sklonost sektaštvu. Sama činjenica da se netko poput njega odlučio pozabaviti ovakvom tematikom ugodno je iznenađenje i može poslužiti kao poticaj ostalima da učine isto. Drugo, autor pripada dijelu kršćanskog korpusa u kojem se izrazito naglašava „novo“ ovo ili ono, i stoga je ugodno pročitati kako autor zagovara otkrivanje onoga što je „staro“, katoličko, i u skladu s Pismom i apostolskom predajom. Možda i najznačajniji dio knjige nalazi se na str. 105, gdje autor iznosi ključan problem Crkve, posebice crkava reformacijske baštine: „Sva nova učenja i prakse u Crkvi su stalno donosili smutnju i razdore. Ljudi koji nisu imali dovoljno znanja, lako su bili zavedeni. Zato se kroz cijelu povijest do današnjih dana pojavljuju ljudi koji ukazuju na nastale novotarije. Oni im se suprotstavljaju i nastoje se vratiti načelu apostolstva. Oni se boje dodati ili oduzeti nešto od

onoga što su apostoli predali.“ Razdore stvaraju „nova otkrivenja“ i „novotarije“ u teologiji i praksi, a ne oni koji ukazuju na to. Jednako tako, vidljivo je da oni koji nemaju dovoljno *znanja*, mogu biti zavedeni, a autor na nekoliko mjesta (npr. str. 45 i 47) kao pozitivan primjer navodi marljivost u istraživanju onoga što su rekli stariji. Treće, ova knjiga predstavlja svojevrsnu „borbu za baštinu“. Drugim riječima, postavlja se pitanje tko baštini onu ispravnu i nepokvarenu Isusovu predaju? Za reformacije imali smo slučaj gdje je protestant Matija Vlačić Ilirik nastojao pokazati na temelju tradicije i povijesti da je Rimokatolička crkva odstupila od autoriteta Svetoga pisma, a rimokatolik Petar Kanizije je nastojao pobiti Vlačićeve spise pozivajući se na Pismo, pokazujući kako rimokatolička teologija i praksa imaju osnove u Pismu. Daleko od toga da je Šičko Vlačić, ali načelo je ovdje isto: uzimajući argument povijesti, a ne Pismo, autor želi pokazati da se baština ne nalazi ni u Rimokatoličkoj ni u Pravoslavnoj crkvi. No jednako tako, autor zalazi i u dvorište protestantskih crkava kada progovara protiv nauke koja govori da je spasenje nemoguće izgubiti te kada kritizira učenje koje tvrdi da su sa smrću apostola prestali djelovati darovi Duha, znakovi i čudesa. Zbog ovih i drugih razloga, nema sumnje da će knjiga izazvati reakcije te otvoriti vrata za neka nova pitanja i pokrenuti daljnje rasprave.

I za kraj, zaključna misao kojom želim završiti ovaj prikaz: Damir Šičko Alić u ovoj knjizi za sebe i druge postavlja ljestvicu vrlo visoko. Pitanje je jesmo li voljni skočiti toliko visoko?

Ervin Budiselić

Robert F. Rea

Why Church History Matters: An Invitation to Love and Learn from Our Past

IVP, Downers Grove, 2014., str. 231.

U današnjim se ogledima o povijesti najčešće spominje izreka poznatoga rimskog oratora Cicerona „Historia magistra Vitae est“, tj. „Povijest je učiteljica života“. Ta izreka sugerira da se istraživanjem povijesti mogu dobiti vrlo važne pouke koje nam mogu dati mudrost za sadašnjost i budućnost. Međutim, ova je izreka tek dio onoga što je u svom djelu *De Oratore* o povijesti izgovorio veliki klasični državnik filozof i govornik. Ciceronov govor o povijesti također naglašava kako je povijest „vero testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis, qua voce alia nisi oratoris immortalitati commendatur?“, tj. „dokaz vremena, svjetlo istine, glasnica starine, učiteljica života koja preporučuje besmrtnost“.

Ovakvo antičko uzdizanje povijesti na najvišu razinu besmrtnosti za Židove nije bila nikakva novost. Povijest je u hebrejskoj Bibliji i tradiciji bila dokazom